

*Scrisoare
pastorală*

Roma, 10-II-2024

Mons. Fernando Ocáriz
Prelatul Opus Dei

SCRISOARE PASTORALĂ
DESPRE ASCULTARE

Mons. Fernando Ocáriz

Prelatul Opus Dei

Roma, 10-II-2024

Copyright © Prelatura Sanctæ Crucis et Operis Dei

Orice difuzare publică, integrală sau parțială, fără permisiunea expresă a titularului drepturilor de autor este interzisă.

Pro manuscripto

www.opusdei.org

CUPRINS

Ascultare față de Dumnezeu

Voința divină și medierea umană

Ascultare și libertate

Ascultare și încredere

Ascultare și rodnicie apostolică

Ascultarea inteligentă a Sfântului Iosif

Ascultarea Mariei

Dragii mei, fie ca Isus să-i aibă în grijă pe fiicele și fiii mei!

1. Cu câțiva ani în urmă, v-am scris o scrisoare dedicată libertății. Cu siguranță, fiecare dintre noi a meditat asupra ei și a încercat să o pună în practică în viața de zi cu zi. V-am amintit atunci că suntem chemați să facem toate lucrurile din iubire, nu doar din obligație. Vrem să-L urmăm îndeaproape pe Domnul, făcând voia Lui, mânați de dorința de a răspunde iubirii sale. Acum vă scriu despre ascultare, care, la prima vedere, poate părea o virtute opusă libertății. Cu toate acestea, știm foarte bine că, în realitate, adevărata ascultare este o consecință a libertății; și că, mai mult decât atât, în contrast cu ceea ce s-ar putea aștepta dintr-un punct de vedere pur uman, ascultarea creștină duce la o libertate tot mai mare.

Cu câteva decenii în urmă, un mare intelectual care a studiat în profunzime operele Sfântului Josemaría a subliniat o contribuție importantă a fondatorului nostru: faptul că a accentuat modul în care, în viața creștină, există o anumită prioritate a libertății față de ascultare ¹. Noi ascultăm pentru că *ne vine așa* să facem voia lui Dumnezeu, pentru că aceasta este dorința cea mai profundă a sufletului nostru. De fapt, ascultarea fără libertate nu este demnă de o persoană umană și, prin urmare, nu este demnă de un fiu sau de o fiică a lui Dumnezeu.

Iubirea, după cum bine știm, este mult mai mult decât o înclinație trecătoare a sensibilității; iubirea presupune disponibilitatea de a-și da viața pentru cineva (cf. In 15,13). Din acest motiv, una dintre manifestările sale cele mai profunde este aceea de a identifica voința noastră cu cea a persoanei iubite: „Vreau ceea ce vrei tu, vreau pentru că vrei tu, vreau cum vrei tu, vreau când vrei tu...” ².

2. Probabil de multe ori am luat în considerare, pe îndelete sau nu, planul de iubire al lui Dumnezeu pentru lume: creația și ridicarea ei la planul supranatural, din iubire pură, pentru a împărtăși fericirea Treimii cu fiecare bărbat și femeie și pentru a le dăruia o existență împlinită, care să le copleșească toate aspirațiile inimii. Dar, încă de la început, păcatul a fost prezent în lume: păcatul primilor noștri părinți, care a fost în mod fundamental o neascultare.

Cu toate acestea – să nu obosim să contemplăm și acest adevăr, cu recunoștință – Dumnezeu nu a vrut să ne abandoneze în voia sorții. Printr-o decizie a celei mai libere iubiri, pe care nu o putem înțelege, pentru că este dincolo de biata noastră cuprindere, L-a trimis pe Fiul Său Unul-Născut pentru a ne readuce la prietenia cu El însuși. Când Isus moare pe Cruce pentru întreaga omenire – pentru tine și pentru mine – El își dă viața într-un act de ascultare deplină față de voința Tatălui său. Libertatea și ascultarea sunt întrepătrunse în istoria mântuirii. Consecințele regretabile ale neascultării omenești sunt răscumpărate prin ascultarea lui Cristos. Harul său ne permite să trăim cu libertatea copiilor lui Dumnezeu.

3. În aceste pagini doresc să vă invit să medităm împreună asupra unor aspecte ale virtuții ascultării, atât de centrală pentru misterele credinței noastre și, în același timp, atât de

¹ Cf. C. Fabro, «Un maestro de libertad cristiana», en *L'Osservatore Romano*, 2-VII-1977. De asemenea în www.opusdei.org/es-es/article/un-maestro-de-la-libertad-cristiana.

² Sfântul Josemaría, Rugăciune către Duhul Sfânt, aprilie 1934.

prezentă în viața fiecărei persoane. Nevoia de a asculta este o realitate umană, pe mai multe planuri, pentru că există legi și norme obligatorii: de la conținutul dreptului natural la legile conviețuirii civile; de la ascultarea minorilor față de părinți la ascultarea celor care, de bunăvoie, s-au angajat serios și voluntar pentru ceva, în fața altor persoane sau instituții. Într-un sens asemănător, este de asemenea vorba de ascultare atunci când o persoană își urmează propria conștiință. Și, într-un sens și mai larg, primirea anumitor sfaturi spirituale poate fi numită ascultare.

După cum este ușor de observat, deoarece suntem pe deplin implicați în ea, cultura de astăzi rareori consideră ascultarea ca fiind ceva pozitiv: ea este văzută mai degrabă ca o necesitate pe care încercăm să o evităm cât mai mult posibil, părădind contrară marii valori a libertății. La aceasta, se adaugă faptul că, în nu puține medii, există o anumită criză a formelor de autoritate și o concepție a dependenței interpretată ca fiind ceva negativ: ca o imposibilitate de a judeca și de a decide ceva de unul singur. Astfel, de exemplu, sensibilitatea sporită de astăzi față de orice fel de abuz de putere, deși în sine este pozitivă și necesară, poate pune uneori în discuție, pe nedrept, toate formele de autoritate. În realitate, se întâmplă să existe un fel de tendință înăscută la neascultare, moștenire a păcatului original, acel moment în care „omul, ispitit de diavol, a lăsat să moară în inima sa încrederea în creatorul său (cf. Gen 3,1-11) și, abuzând de libertatea sa, a încălcat porunca lui Dumnezeu”³.

Pentru a înțelege valoarea superioară a ascultării și legătura sa existențială cu libertatea, trebuie să privim mai presus de aceste niveluri necesare de ascultare în societatea umană și să Îl contemplăm pe Isus Cristos. Acesta este alt aspect al centralității Sale care trebuie să fie scopul vieții noastre: ca Cristos să domnească în inimile noastre și să ne dirijeze întreaga existență.

„Să învățăm de la Isus să punem în practică ascultarea. El a vrut să pună în pana evanghelistului acea minunată biografie care, în latină, are numai trei cuvinte: *erat subditus illis* (Lc 2,51). Vedeți cât de necesară este ascultarea pentru un fiu al lui Dumnezeu, din moment ce Dumnezeu însuși a venit să fie supus față de două creaturi, creaturi de o calitate extraordinară, dar totuși creaturi: Sfânta Maria – mai mult decât ea, numai Dumnezeu – și Sfântul Iosif. Și Isus i-a ascultat”⁴. Fiul lui Dumnezeu a vrut să fie pe deplin om și, ca orice copil cuminte, să fie supus Mariei și lui Iosif, știind că în acest fel Îl asculta pe Dumnezeu Tatăl. Și această ascultare a marcat întreaga sa viață pe pământ, până la ascultarea de pe Cruce (cf. Fil 2,7-8).

Ascultare față de Dumnezeu

4. Într-un sens absolut, numai Dumnezeu este demn de ascultare, întotdeauna și în orice moment, pentru că numai El cunoaște pe deplin calea ce ne conduce pe fiecare dintre noi spre fericire. „Dacă vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău, păzind și împlinind toate poruncile Lui pe care eu ți le dau astăzi, Domnul Dumnezeul tău te va pune mai presus de toate popoarele pământului” (Deut 28,1), spune Moise înainte de a descrie toate binecuvântările pe care ascultarea le va aduce poporului.

Într-un fel, toată revelația biblică este o pedagogie spre cea mai inteligentă și mai liberă ascultare: cea care ne conduce la realizarea deplină a ceea ce suntem, pe măsură ce voința noastră se identifică cu voința lui Dumnezeu într-un da necondiționat. Iată de ce, prin profeți, și în ciuda numeroaselor trădări din partea alor săi, Domnul continuă să reamintească poporului său: „ascultați glasul meu și eu voi fi Dumnezeuul vostru, iar voi veți fi poporul meu; umblați pe căile pe care vi le-am poruncit și va fi bine pentru voi!” (Ier 7,23). Micile noastre planuri

³ Catehismul Bisericii Catolice, nr. 397.

⁴ Sfântul Josemaría, *Scrisoare* 38, nr. 41. În continuare, citatele în care nu este menționat autorul sunt din Sfântul Josemaría.

sunt amplificate atunci când sunt integrate în ale Lui; niciodată nu ne merge atât de bine precum atunci când umblăm pe căile lui Dumnezeu.

Cristos însuși ni se arată ca fiu ascultător. Mai întâi de toate, supus față de Maria și Iosif, față de rude și autorități. Dar mai presus de toate, ascultător față de Dumnezeu Tatăl. Isus se hrănește făcând voia Tatălui: „Hrana mea este să fac voința celui care m-a trimis și să împlinesc lucrarea Lui” (In 4,34). Chiar și în momentele cele mai dificile, Fiul își însușește voința Tatălui, în ciuda conștientizării profunde a durerii pe care acest lucru i-o va aduce: „Tată, dacă vrei, îndepărtează potirul acesta de la mine, dar nu voința mea, ci a ta să se facă!” (Lc 22,42). Sfântul Paul scrie că Isus, „arătându-se asemenea oamenilor, s-a umilit pe sine, făcându-se ascultător până la moarte, și încă moartea pe cruce” (Fil 2,6-8).

Dar nu numai moartea lui Cristos ca atare, ne-a adus mântuirea, ci și ascultarea sa gratuită și plină de iubire față de Tatăl, de a deveni unul dintre noi și de a-și da viața pentru fiecare dintre noi: „Prin ascultarea unui singur om cei mulți vor fi făcuți drepti” (Rom 5,19). O ascultare care nu se limitează la anumite momente sau instanțe, ci este un mod de a acționa în orice moment, într-o docilitate „până la sfârșit” (In 13,1).

5. La autoritatea națională și religioasă, care îi interzice să-l propovăduiască pe Isus, sfântul Petru răspunde: „Trebuie să ascultăm mai degrabă de Dumnezeu decât de oameni” (Fap 5,29). Dar, comentează Benedict al XVI-lea, „acest lucru presupune că Îl cunoaștem cu adevărat pe Dumnezeu și că dorim cu adevărat să-i dăm ascultare. Dumnezeu nu este un pretext pentru propria noastră voință, ci El este cu adevărat cel care ne cheamă și ne invită, dacă este necesar, chiar și la martiriu. De aceea, în fața acestui cuvânt care inițiază o nouă istorie a libertății în lume, să cerem mai presus de toate să Îl cunoaștem pe Dumnezeu, să Îl cunoaștem cu smerenie și cu adevărat și, cunoscându-L pe Dumnezeu, să învățăm adevărata ascultare, care este fundamentul libertății umane”⁵.

Cei care îl cunosc pe Dumnezeu se vor afla în această căutare continuă cu mare speranță și încredere: de la El nu putem aștepta decât binecuvântări, chiar dacă uneori sunt obscure sau de neînțeles, sau ne fac să suferim. În acest sens, rugăciunea personală se exprimă și printr-o atitudine de ascultare: „Doamne, se ruga Sfântul Josemaría, iată-ne gata să ascultăm tot ceea ce vrei să ne spui. Vorbește-ne; noi suntem atenți la glasul tău. Fie ca vorbirea ta, căzând în sufletul nostru, să înflăcăreze voința noastră, pentru ca ea să se arunce cu ferveare în ascultarea ta”⁶.

Voința divină și medierea umană

6. Ceea ce vrea Dumnezeu pentru noi ne este adesea prezentat într-un mod mijlocit. În primul rând, prin intermediul Bisericii, trupul mistic al lui Cristos: „Ascultarea este alegerea fundamentală de a-l accepta pe cel care ne-a fost pus înaintea noastră ca semn concret al aceluiași sacrament universal al mântuirii care este Biserica”⁷. De asemenea, Dumnezeu ne poate face să vedem voința sa prin intermediul persoanelor din jurul nostru, investite cu o autoritate mai mare sau mai mică, în funcție de caz și de context. Știind că Dumnezeu ne poate vorbi prin intermediul altor persoane sau prin evenimente mai mult sau mai puțin obișnuite, convingerea că Îl putem asculta acolo, generează în noi o atitudine docilă față de planurile sale, ascunse și în cuvintele celor care ne însoțesc în drumul nostru.

Sfântul Josemaría, conștient de natura delicată a acestei medieri – ascultarea lui Dumnezeu, dar prin intermediul unor oameni obișnuiți – sfătuia la o atitudine de umilință, sinceritate și tăcere interioară: „Uneori, Domnul nostru ne sugerează voința sa ca și cum ar fi

⁵ Benedict al XVI-lea, *Omilie*, 15-IV-2010.

⁶ *Sfântul Rozariu*, al 4-lea mister de lumină.

⁷ Francisc, *Discurs*, 17-II-2022.

cu voce joasă, în adâncul conștiinței noastre: și noi trebuie să ascultăm cu atenție, să distingem acea voce și să-i fim credincioși. În multe ocazii, El ne vorbește prin intermediul altor oameni, și se poate întâmpla ca vederea defectelor acestor oameni, sau gândul de a ne întreba dacă sunt bine informați, dacă au înțeles toate datele problemei, să ni se prezinte ca o invitație de a nu asculta. Toate acestea pot avea o semnificație divină, pentru că Dumnezeu nu ne impune o ascultare oarbă, ci o ascultare inteligentă, iar noi trebuie să simțim responsabilitatea de a-i ajuta pe alții cu luminile înțelegerii noastre. Dar să fim cinstiți cu noi înșine: să examinăm, în fiecare caz, dacă ne mișcă iubirea de adevăr sau egoismul și atașamentul față de propria noastră judecată ⁸.

7. Pe de altă parte, trebuie să ținem cont de faptul că cei care ocupă poziții de autoritate la diferite niveluri nu sunt chemați să facă acest lucru pentru că sunt perfecți. Nu ne adresăm autorității pentru calitățile sale: „Ce păcat că acela ce te conduce, nu este un exemplu!... — Dar îl ascuți, oare, pentru calitățile lui personale?... Sau *obedite praepositis vestris* — „ascuțați-i pe mai marii voștri”, a Sfântului Paul o traduci, spre comoditatea ta, cu un adaus al tău care ar însemna... , „cu condiția ca mai marele să aibă virtuți după gustul meu?” ⁹

Asta nu înseamnă nici că cei care dau indicații sau sfaturi nu pot face greșeli; ei sunt conștienți de acest lucru și, la nevoie, își vor cere iertare. Posibilitatea de a greși, într-un fel sau altul, în funcție de natura chestiunii și de domeniul în cauză, poate fi întotdeauna trăită cu inteligență și sinceritate, într-un context de credință și încredere supranaturală. De asemenea, cu smerenie, pentru că este rezonabil să ne îndoim, măcar puțin, de propria judecată și să dialogăm cu încredere cu autoritatea atunci când ni se pare că a fost vorba de o greșală.

Sfântul Toma, la rândul său, explică faptul că ascultarea este virtutea care ne înclină să ne supunem poruncii legitime a superiorului, în măsura în care această ascultare manifestă voința lui Dumnezeu ¹⁰. Firește, nu orice poruncă legitimă este neapărat cea mai bună posibilă; cu toate acestea, ascultarea va fi atunci calea spre rodnicie, pentru că uneori Domnul dă mai multă valoare supranaturală smereniei și unității decât faptului de a avea mai multă sau mai puțină dreptate. De aici importanța unei viziuni supranaturale; de a nu rămâne doar la o evaluare umană a indicațiilor primite.

În orice caz, cei care au autoritate trebuie să fie extrem de atenți să nu-și impună inutil criteriile și să evite ca indicațiile sau sfaturile lor să fie interpretate în sine ca o expresie limpede a voinței lui Dumnezeu. Așa cum v-am scris în scrisoarea mea din 9 ianuarie 2018, „a porunci sufletelor cu respect înseamnă, în primul rând, a respecta cu delicatețe interioritatea conștiințelor, fără a confunda guvernarea și însoțire spirituală. În al doilea rând, acest respect duce la a distinge mandatele de ceea ce sunt doar anumite îndemnuri, sfaturi sau sugestii. Și, în al treilea rând, și nu mai puțin important, este să se guverneze cu o asemenea încredere în ceilalți încât, pe cât posibil, să se țină întotdeauna cont de părerile persoanelor în cauză” (nr. 13).

Să contemplăm, înainte de toate, exemplul lui Cristos: „Isus se supune și îi ascultă pe Iosif și pe Maria. Dumnezeu a venit pe pământ pentru a se supune, și pentru a asculta creaturile” ¹¹. Este foarte semnificativ faptul că, după răspunsul dat părinților săi în templu – „Trebuie să fiu întru cele ale Tatălui meu” –, Luca adaugă că Isus „*erat subditus illis*, era supus lor” (cf. Lc 2,49-51). Urmarea voinței lui Dumnezeu, pe care trebuie să o căutăm mereu și în toate, se regăsește adesea în urmarea încrezătoare a unor persoane.

⁸ *E Cristos care trece*, nr. 17.

⁹ *Drum*, nr. 621.

¹⁰ Cf. Sf. Toma din Aquino, *Suma teológica*, II-II, q. 104 a. 1.

¹¹ *E Cristos care trece*, nr. 17.

Ascultare și libertate

8. În istoria omenirii nu a existat niciodată un act atât de profund liber precum dăruirea Domnului pe Cruce (cf. In 10,17-18). „Domnul a trăit apogeul libertății sale pe Cruce, ca culmea iubirii. Când pe Calvar i-au strigat: «Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară de pe Cruce», El și-a arătat libertatea de Fiu tocmai rămânând pe acel eșafod pentru a împlini voința milostivă a Tatălui”¹².

Crucea, scria Sfântul Josemaría, „nu vrea să însemne supărare, nici necaz, nici amărăciune... Crucea este lemnul sfânt pe care triumfă Isus Cristos... și pe care triumfăm și noi când primim cu bucurie și cu mărinimie ceea ce El ne trimite”¹³. Crucea ne arată limpede ceea ce am menționat la începutul acestei scrisori: că libertatea și ascultarea nu sunt opuse una alteia, pentru că, de fapt, se poate asculta din iubire, iar nu se poate iubi decât în libertate. Mai precis, ascultarea creștină nu numai că nu este contrară libertății, dar este un exercițiu al libertății. „Eu sunt un mare prieten al libertății și tocmai de aceea iubesc atât de mult această virtute creștină”¹⁴. A scris, de asemenea, Părintele nostru, referindu-se la ascultare.

Este întotdeauna posibil să faci ceea ce trebuie făcut „pentru că îmi vine așa”: din iubire. Iar atunci când este din dragoste pentru Dumnezeu, acest „pentru că îmi vine așa” este „motivul cel mai supranatural”, așa cum spunea și Sfântul Josemaría. Prin urmare, nu există „nimic mai fals decât să opui libertatea la dăruirea de sine, pentru că dăruirea de sine vine ca o consecință a libertății”¹⁵.

9. „Iubește și fă ce vrei”¹⁶: celebra afirmație a Sfântului Augustin înseamnă, așa cum el însuși a scris, că cel care face binele, animat de caritate, nu o face doar din necesitate sau obligație, deoarece „libertatea aparține carității” (*libertas est caritatis*)¹⁷. Se înțelege astfel că legea lui Cristos este „legea desăvârșită a libertății” (In 1,25), pentru că ea se rezumă în întregime, se „recapitulează”, în iubire (cf. Rom 13,8-9).

În toate putem acționa liber, ca și Cristos, însușindu-ne ceea ce ni se spune, din iubire. În acest sens, „atunci când ascultăm, trebuie să înțelegem ceea ce ni se spune, pentru că nu suntem instrumente inerte sau pasive, fără responsabilitate sau gândire. Și apoi, cu originalitate, cu inițiativă, cu spontaneitate, să punem toate energiile inteligenței și ale voinței în ceea ce ni se poruncește, să îndeplinim tot ceea ce ni se cere și numai ceea ce ni se cere. Orice altceva ar fi anarhic. Ascultarea în Lucrare favorizează dezvoltarea tuturor valorilor voastre individuale și vă face, fără să vă pierdeți personalitatea, să trăiți, să creșteți și să dobândiți o mai mare maturitate, fiind aceeași persoană la vârsta de doi ani ca și la optzeci și doi de ani”¹⁸. Această inițiativă, în mod logic, nu se limitează la ocaziile în care este necesar să ne supunem, deoarece putem oricând să sugerăm, să propunem și să contribuim cu creativitate acolo unde ne aflăm, fără a aștepta să primim indicații și întotdeauna în colaborare cu cei care au autoritate.

Sfântul Vasile cel Mare a explicat că se cuvine copiilor să asculte din dragoste: „Fie că ne îndepărtăm de rău, de frica pedepsei și suntem în dispoziția unui sclav, fie căutăm stimulentele răsplății și ne asemănăm cu mercenarii, fie că, în sfârșit, ascultăm din pricina iubirii celui care poruncește (...) și atunci suntem în dispoziție de copii”¹⁹. A asculta din iubire nu este o formă de voluntarism care se dispensează de inteligență; a asculta din iubire înseamnă a pune

¹² Benedict al XVI-lea, *Angelus*, 1-VII-2007.

¹³ *Forja*, nr. 788.

¹⁴ *E Cristos care trece*, nr. 17.

¹⁵ *Prietenii lui Dumnezeu*, nr. 30.

¹⁶ Sfântul Augustin, *In Epist. Ioannis ad parthos*, VII, 8 (PL 35, 2033).

¹⁷ Sfântul Augustin, *De natura et gratia*, 65, 78 (PL 44, 286).

¹⁸ *Scrisoare* 11, nr. 39.

¹⁹ Sfântul Vasile cel Mare, *Regulae fusius tractatae*, prolog. 3 (PG 31, 895).

în joc toate puterile sufletului, a desfășura tot ce este mai bun din inteligența care caută binele prin raționament și din voința care dorește să-l realizeze.

De fapt, fără inteligență și fără libertate – mai ales fără libertate interioară – ascultarea pe deplin umană nu este posibilă. Și cu atât mai puțin, o ascultare ca cea a lui Isus. „Nu pot concepe – spunea Părintele nostru – că poate exista o ascultare cu adevărat creștină, dacă această ascultare nu este voluntară și responsabilă. Copiii lui Dumnezeu nu sunt pietre sau cadavre: ei sunt ființe inteligente și libere, toate ridicate la aceeași ordine supranaturală”²⁰.

10. Dar ne putem întreba: este posibil să ascultăm fără să înțelegem sau chiar dacă avem o opinie diferită asupra unei chestiuni? Evident că da; și atunci – și poate cu atât mai mult – se poate face din iubire și, prin urmare, cu libertate. Aici, de multe ori, alături de caritate, va intra în joc credința: mă supun fără să înțeleg sau fără să văd lucrurile în același mod, atunci când accept că indicația îmi vine de la persoane prudente, care pot judeca mai bine decât mine însumi; sau când accept că, o dată ce s-au cântărit lucrurile, trebuie luată o decizie și că este de datoria altcuiva să o ia. Atunci când vedem harul Duhului Sfânt în acea hotărâre și în dispoziția noastră de a o accepta, ascultarea se manifestă ca un act de credință.

După cum afirmă Sfântul Toma, urmându-l în această privință pe Aristotel, voința este facultatea care conduce în mod corespunzător persoana²¹, deși are nevoie de înțelegere pentru a-i prezenta obiectele de alegere. Din inimă vine tot ce este bun și tot ce este rău (cf. Lc 6,45): se poate decide să nu se vrea să se înțeleagă sau să nu se vrea să se dialogheze pentru a înțelege mai bine o chestiune. Voința – așa cum arată experiența – poate domina atât de mult inteligența încât o poate chiar forța să nege ceva evident din punct de vedere obiectiv. Dar voința liberă poate, de asemenea, să o determine să se îndrepte spre noi căi, fără să fi înțeles totul la un moment dat.

Dacă, în fața dificultăților și a suferinței, ne găsim dezorientați, fără să înțelegem, ne poate ajuta să-l contemplăm pe Isus care, în natura sa umană, a vrut și el să treacă prin această suferință: rugându-se „Dumnezeu meu, Dumnezeu meu, pentru ce m-ai părăsit?” (Mt 27,46), împlinește cuvintele profetice ale psalmului 22. Răspunsul său, vibrant de libertate în mijlocul durerii, se inspiră tot din psalmi: „Tată, în mâinile tale încredințez sufletul meu” (Lc 23,46; cf. Ps 31,6). Ascultarea lui Isus repară neascultarea lui Adam (cf. Rom 5,19); întreaga sa viață și moarte este ascultare față de Dumnezeu Tatăl și cauza mântuirii noastre (cf. Fil 2,6-11).

Ascultare și încredere

11. De asemenea, ascultarea și încrederea se solicită reciproc, astfel încât, atunci când sunt autentice, se trece de la una la cealaltă în mod natural: acolo unde există încredere, să consulți judecata celuilalt și, dacă este cazul, să ți-o însușești; este, de obicei, o manifestare normală a dorinței de a alege ce este mai bine. Pe de altă parte, atunci când încrederea este slăbită, ascultarea riscă să devină pur exterioară, formală și distantă. De aceea, un climat de afecțiune și bunăvoință este esențial pentru a facilita o ascultare sănătoasă. Faptul că oamenii se simt iubiți și nu controlați, că sunt efectiv ascultați, că simt că opiniile lor sunt apreciate: toate aceste atitudini sporesc libertatea și, în același timp, ascultarea.

Sfântul Josemaría a subliniat că încrederea este cheia pentru a construi o prietenie între părinți și copii: „Dacă nu au libertate, dacă văd că nu au încredere în ei, [copiii] se vor simți mereu îndemnați să înșele”²². Atunci când nu există încredere, se creează rapid distanțe și este ușor să se piardă transparența, deoarece intimitatea este o zonă delicată care are nevoie de un

²⁰ *Convorbiri*, nr. 2.

²¹ Cf. Sf. Toma din Aquino, *Quaest. disp. De Malo*, q. VI: *Intelligo enim quia volo; et similiter utor omnibus potentiis et habitibus quia volo.*

²² *Convorbiri*, nr. 100.

mediu sănătos pentru a se desfășura. A încerca să asiguri o ascultare doar exterioară, fără o comuniune de voințe, este ca și cum ai construi o casă pe nisip (cf. Mt 7,26).

În misiunea de a crea un climat de încredere, au o responsabilitate mai mare cei care se află într-o poziție de autoritate în familie sau într-un grup. De fapt, prima lor faptă de slujire poate fi aceea de a promova în mod activ acest spațiu de încredere pentru toți, mergând în același timp în față, în căutarea voinței lui Dumnezeu pentru ei înșiși și pentru misiunea lor. În acest fel, sprijinindu-se unii pe alții, o vor căuta și o vor găsi și ceilalți. Chiar și cu organizarea necesară – care este indispensabilă, pentru că *Lucrarea* este o „organizație dezorganizată”²³ – toți trebuie să poată să se știe și să se simtă, tot după expresia Părintelui nostru, „liberi ca niște păsări”²⁴.

Tocmai nevoia unui context de încredere și de căldură familială l-a determinat pe Sfântul Josemaría să sublinieze că, în *Lucrare*, cea mai tranșantă poruncă este un „te rog”. Aceasta nu era o simplă chestiune de terminologie, ci o indicație a atitudinii naturale într-un mediu familial, între persoane adulte, inteligente și libere. În plus, faptul că *Lucrarea* este o familie supranaturală plasează credința și caritatea, împreună cu încrederea, ca adevărate fundamente atât ale exercitării autorității, cât și ale ascultării.

Ascultare și rodnicie apostolică

12. Domnul „a învățat ascultarea din cele ce a pățimit, iar după ce a fost făcut desăvârșit, a devenit cauză de mântuire veșnică pentru toți cei care ascultă de El” (Evr 5,8-9). Mântuirea, ca rod al ascultării lui Cristos până la moartea pe cruce, luminează de asemenea relația dintre ascultare și rodnicia apostolică a vieții noastre.

Cu siguranță, de multe ori am meditat asupra acelei scene în care Petru îl ascultă pe Domnul, chiar dacă din punct de vedere uman era cam nejustificat să urmeze instrucțiunile sale: „Scoateți în larg și aruncați plasele voastre pentru a prinde” (Lc 5,4). Să ne gândim încet: câte lucruri bune au urmat din ascultarea lui Petru față de acest: Înaintează în larg! [*Duc in altum!*] „O! Putere a ascultării! — Lacul Ghenezaretului refuza să umple cu peștii săi, mrejele lui Petru. O întregă noapte pierdută. — Dar ascultând, a aruncat din nou mreaja în apă și au pescuit *piscium multitudinem copiosam* — o mare cantitate de pești. — Crede-mă: minunea se repetă în fiecare zi”²⁵.

13. În misiunea apostolică, putem și trebuie să avem o amplă inițiativă personală, rod al iubirii față de Dumnezeu și față de ceilalți, și în același timp să dezvoltăm, urmând pe cei care le dirijează, atâtea activități organizate în centrele *Lucrării*, în fidelitate față de mijloacele pe care ni le-a transmis Părintele nostru. Toate acestea, fără a uita că principalul mijloc va fi întotdeauna rugăciunea: „Rugăciunea este puterea noastră: nu am avut niciodată o altă armă”²⁶.

În conducerea *Lucrării* și în organizarea apostolatelor sale, modul de ascultare este cel al unei familii, al unei comuniuni de persoane. A ne gândi la o comuniune de persoane înseamnă a ne gândi la o comuniune de libertăți, la o comuniune de inițiative personale care sunt și ele „a face *Opus Dei*”, și la o comuniune de generații. Convingerea că Dumnezeu acționează în inimile tuturor și că noi toți suntem atenți la voința divină, dă naștere la ascultarea proprie unei familii, în care fiecare membru caută în mod activ să colaboreze la proiectul comun. Înțelegă și trăită în acest fel, ascultarea este o expresie a unității, a acelei unități care este tocmai condiția rodnicii apostolice: *ut omnes unum sint... ut mundus credat* [să fie toți una... pentru ca lumea să creadă] (In 17,21).

²³ *Convorbiri*, nr. 63.

²⁴ *Scrisoare* 18, nr. 38.

²⁵ *Drum*, nr. 629.

²⁶ *Scrisoare*, 17-VI-1973, nr. 35.

Respectând cu strictețe separarea dintre însoțirea spirituală și guvernarea persoanelor, trebuie să trăim și să lucrăm mereu plini de recunoștință pentru vocația creștină în Lucrare, promovând bogățiile fiecăruia pentru a lucra împreună ca o echipă și ca o familie.

Cultivarea virtuții autentice a ascultării ne protejează atât de incapacitatea de a fi atenți la ceilalți, cât și de servilismul care doar execută, fără medierea întregii bogății interioare pe care Dumnezeu a dăruit-o fiecărei persoane. De aceea, Sfântul Josemaría ne-a avertizat în legătură cu aceste posibilități. El a considerat, pe de o parte, că „cea mai mare parte a neascultării provine din faptul de a nu ști să «auzi» porunca, ceea ce este în fond o lipsă de smerenie sau de interes pentru a sluji”²⁷. Pe de altă parte, tocmai ca o consecință a dorinței de a asculta cu o atitudine de slujire, a subliniat că „în Opus Dei ascultăm cu capul și cu voința noastră; nu ca niște cadavre. Eu nu merg nicăieri cu cadavrele; le îngrop cu pioșenie”²⁸. În acest sens, a asculta nu înseamnă doar a îndeplini voința altei persoane, ci a colabora cu ea în unitate de voințe și de cap, de gândire.

Ascultarea inteligentă a Sfântului Iosif

14. În scrisoarea sa despre Sfântul Iosif, Papa Francisc a luat în considerare modul în care „în orice împrejurare a vieții sale, Iosif a știut să-și pronunțe *«fiat-ul»*, asemenea Mariei la Buna Vestire și lui Isus în Getsemani”²⁹. Când Sfântul Josemaría trebuia să vorbească despre ascultare, se referea adesea la Sfântul Iosif, pentru că vedea în patriarh tocmai acea inimă care ascultă: atentă la Dumnezeu și totodată atentă la circumstanțe, la oamenii din jur. De exemplu, în episodul întoarcerii din Egipt, ne arată cum „credința lui Iosif nu se clatină, ascultarea sa este întotdeauna strictă și rapidă. Pentru a înțelege mai bine această lecție pe care ne-o dă aici Sfântul Patriarh, este bine să ne gândim că credința lui este activă, iar docilitatea lui nu prezintă atitudinea de ascultare a celui care se lasă antrenat de evenimente”³⁰.

În această ordine de idei, Fondatorul nostru a apreciat tocmai faptul că Sfântul Iosif, fiind ca și el un om de rugăciune, și-a aplicat inteligența la realitatea pe care o avea în față: „În diferitele împrejurări ale vieții sale, Patriarhul nu a renunțat la gândire și nici nu a abandonat responsabilitatea sa. Dimpotrivă, el și-a pus toată experiența sa umană în slujba credinței (...) Așa a fost credința Sfântului Iosif: deplină, încrezătoare, integrală, manifestată într-o dăruire efectivă față de voința lui Dumnezeu, într-o ascultare inteligentă”³¹.

Este de înțeles că, mai ales pentru noi, cei care suntem chemați să fim sfinți în situațiile foarte schimbătoare și sfidătoare ale acestei lumi, Sfântul Josemaría insistă asupra necesității de a învăța o ascultare inteligentă, integrată în libertatea noastră personală.

Ascultarea Mariei

15. În ultimii ani, devoțiunea față de Sfânta Fecioară „desfăcătoare de noduri”, s-a răspândit în întreaga lume. Această devoțiune are rădăcini foarte vechi, căci deja la începutul secolului al III-lea, Sfântul Irineu de Lyon scria: „Eva, prin neascultarea ei, a legat nodul nenorocirii pentru neamul omenesc; dar Maria, prin ascultarea ei, l-a dezlegat”³². Câte noduri, care par imposibil de desfăcut în lume și în viața noastră, vor fi dezlegate dacă, asemenea Sfintei Fecioare, vom trăi pentru planurile lui Dumnezeu!

Părintele nostru a comentat: „Să încercăm să învățăm, urmând exemplul ei de ascultare față de Dumnezeu, în acea combinație delicată de robie și stăpânire. În Maria nu există nimic

²⁷ Brazdă, nr. 379.

²⁸ Note de la o întâlnire de familie, 9 noiembrie 1964, în Vázquez de Prada, *El fundador del Opus Dei* (III), p. 407.

²⁹ Francisc, Scrisoare apostolică *Patris corde*, 8-XII-2020, nr. 3.

³⁰ *E Cristos care trece*, nr. 42.

³¹ *Ibidem*.

³² Sf. Irineu din Lyon, *Adversus hæreses*, III, 22, 4 (PG 7-I, 959-960).

din acea atitudine a fecioarelor nechibzuite, care ascultă, dar într-un mod nesăbuit. Sfânta Fecioară ascultă cu atenție ceea ce vrea Dumnezeu, meditează la ceea ce nu înțelege, întreabă ceea ce nu știe. Apoi se dăruiește cu totul împlinirii voinței lui Dumnezeu: Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău. Vedeți minunea? Sfânta Maria, învățătoare a întregii noastre purtări, ne învață acum că ascultarea față de Dumnezeu nu este servilism, nu subjugă conștiința: ea ne mișcă intim pentru a descoperi libertatea copiilor lui Dumnezeu”³³.

Dacă vreodată ascultarea intră în conflict cu libertatea, să ne întoarcem spre Maria: ea ne va obține harul de a descoperi, în ascultarea autentică, libertatea copiilor lui Dumnezeu. Și, odată cu libertatea, bucuria.

Cu toată afecțiunea, vă binecuvântează

Părintele vostru

Fernando

Roma, 10 februarie 2024

³³ *E Cristos care trece*, nr. 173.